

БУДДА

I ТАРАУ

БУДДА ШАКЪЯМУНИ

1. БУДДА ӨМІРІ

1. Оңтүстік Гималайдың етегінен ағып өтетін Рохани өзенінің жиегінде, Шакья мемлекетінің астанасы Капилавасту қаласындағы сарайда Суддходана Гаутама деген патша өмір сүрген. Елді ақылдылықпен және әділеттілікпен басқарғандықтан, оны елі сүйіп, бар уақытта оған бағынып отырған.

Патша әйелінің аты Майя еді. Ол осы Шакья руының негізінде құрылған көрші мемлекеттің патшасының қызы еді. Патша әйелінің атасы Суддходана Гаутаманың жақын көкесі болып келеді. Сөйтіп, ол патшаға жақын аталас қарындас болып келеді екен.

Жиырма жылдан аса патша мен оның әйелінде балалар болмаған. Бірақ, бір жолы патша әйелі таң қаларлық түс көреді, онда ол оң қапталынан ішіне енген ақ піл арқылы бойына бала біткенін байқады. Патша, сарайдағылар және бүкіл ел болып әр күннің өткенін саусақпен санап, шыдамсыздықпен баланың дүниеге келуін күтеді. Босану уақыты жақындаған кезде патша әйелі өз елінің салты бойынша өзінің туған үйіне барады. Жолай ол Лумбини бағында демалуға отырып, тыныстайды.

Айналада ашоки гүлдері жайкалып гүлдеген, жайнаған көктем күні еді. Патша әйелі гүлдеп тұрған бұтақты үзіп алу үшін қолын созған сәтте босанады. Патша әйелінің және оның дүниеге келген ұлының мерейін көтергендей айнала-төңіректін бәрі әндетіп кетеді. Бұл оқиға сәуір айында болған еді.

Қуанған патша ұлын Сиддхартха деп атайды, бұл есім - “барлық қалауыңның орындалуы” дегенді білдіреді.

2. Бірақ, патшаны қуаныштан кейін қайғы күтіп тұрған еді. Қөп уақыт өтпей Майя ханша қайтыс болады. Ханзаданы ханшаның кіші сіндісі Махапраджапати асырай бастайды.

Алыс емес жерде, тау арасында Асита деген тақуаданышпан өмір сүрген екен. Ол сарайдың үстіндегі жарқылды көріп, сонда келеді. Оған жақында дүниеге келген ханзаданы көрсеткенде, ол көріпкелдік білдіріп, былай дейді: “Бала есейген соң сарайда қалатын болса, онда ол ұлы патша болады және бүкіл элемді біріктіреді. Бірақ, сарайды тастап кететін болса, онда ол ақиқатты тауып, Будда болады, дүниені құтқарып қалушының тағдырына ие болады.”

Тақуа-данышпанның айтқан көріпкелдігіне патша алдымен қуанады, бірақ оны бірте-бірте ұлының сарайды тастап кетіп, өзімен-өзі болу мүмкіндігі тынышын ала бастайды.

Жеті жасынан бастап патша баласы сауатын ашып, әскерлік өнерге үйрене бастайды. Бір жолы ол көктем уақытында патшамен бірге ауылға барады. Диханның жер айдап жатқанын көріп тұрып, торғайдың соқа өткеннен кейінгі жерде, шығып қалған құртты жеп жатқанын көреді. “О, масқара! Тірі жәндіктер бір-бірін жеп жатыр!” - деп айқайлап жібереді. Көргеніне қайран қалып, ағаш көлеңкесіне отыра кетіп, терең ойға батады.

Анасынан ерте айрылған ол енді тірі жәндіктердің бір-бірін жейтінін көріп, патша баласы өмір трагедиясын ерте түсіне бастайды. Ол оның сезімтал жанын қатты жаралайды. Бұл жара - жас ағашқа салынған белгідей, оны уақыт өткен сайын бірте-бірте түнерген ойларға жетелей түседі.

Ұлындағы мұндай өзгерістер патшаға тақуаданышпанның айтқан көріпкелдігін есіне түсіріп, оны қобалжыта бастайды. Патша баласы 19 жасқа толған шақта оған туысқан қарындасы Яшодхараны әйелдікке алып береді. Ол Девадаха қорғанында тұратын патша баласының анасының үлкен ағасы Супрабуддха патшаның қызы еді.

3. Он жыл патша баласы Көктем, Күз және Жаңбыр сарайларында өмір сүреді. Ол жерлерде уақыт мейрам мен тойлардағыдай өтеді. Бірақ ол үнемі өмір ақиқатына жетуді ойлайды.

“Мынау сарайдағы әсем дүние, менің салауатты денем, адамдарды қуантар жастығым - мен үшін нені білдіреді. Адамдар ауырады, ақырында дүниеден өтеді. Ешкім өлімнен қашып құтылған емес. Жастықтың, денсаулықтың және өмірдің мән-мағынасы неде?”

Адам өмір сүреді. Демек, бір нәрсені іздейді. Бірақ, біреулер дұрыс емес нәрсені іздесе, екіншілері дұрыс нәрсені іздейді. Дұрыс емес нәрсені іздеушілердің алдында - қартаю, ауыру және өлім тұрса да мәңгілік жастық пен мәңгі өмірді іздейді.

Ал дұрыс жолды іздегендер бұның бәрі адасушылық екенін біледі, сондықтан, кәріліктен, ауырудан және өлімнен, сонымен қатар өмірдің басқа да ауыртпалықтарынан жоғары тұратын нәрселерді іздейді. Мен қазір дұрыс емес нәрсені іздеудемін. ”

4. Сөйтіп, ауыр ойлар мен жан дүниедегі күрестерге толы жылдар өтіп жатты. 29 жасқа толғанда оның жалғыз перзенті Рахула дүниеге келеді. Сол кезде ол сарайды тастап кетуге шешім қабылдайды. Өзі мен бірге Чандака деген атқосшысын алып және жақсы көретін аты Кантхакаға мініп ол сарайды тастап, бұл дүниемен байланысты үзіп, саяхатта тақуалық өмір сүруді бастайды.

Міне осы кезде оны ібіліс азғыра бастайды: “Ең жақсысы сарайға қайрылып, күту. Жақында барлық әлем сенікі болады”- дейді. Ханзада оған: “Жоғал ібіліс! Маған бұл дүниеде еш нәрсенің керегі жоқ.” Ібілісті қуып жіберіп, ханзада монах болып шашын алдырады, содан соң қайыршы болып оңтүстікке бағыт алады.

Ханзада алдымен Бхагаву атты тақуа-дананы тауып, оның тақуалық тәжірібесімен танысады. Содан соң ол Араду Каламу және Удраку Рамапудруларға барып, алардың тақуалық өмірімен танысады, өзі де солар сияқты өмір сүріп көреді. Бірақ көп ұзамай мұндай өмір нұрлануға жеткізбейтінін түсінеді. Ол әрі қарай Магадха мемлекетіне қарай бет түзейді. Гайя қаласының жанынан ағып өтетін Найранджана өзенінің жағасындағы арманда ол өзін өте қатал денелік қиналыстарға сала бастайды.

5. Бұл шынымен өте қатал адамның өзін өзі денесін қинауы еді. Артынан өзі мойындағандай бұл болып көрмеген өзін өзі қинау болады. Оның сөзі бойынша “өткен уақытта бір де тақуа өзін мұндай қинап көрген емес, қазіргі уақытта да бір де өзін қинаушы тақуа да болашақта да кәдімгі өмірді тастағандар өзін мұншалық қатал қиналуға салмайды.”

Бірақ бұл өзін-өзі қинаулар ханзадаға іздеген нәрсені тапқызбады. Ол өкінбестен 6 жылға созылған өзін-өзі қиналуларды тоқтатып, өзенге түсіп, жуынады, содан соң сүт көжені Суджата атты жас қыздың қолынан ішеді, сөйтіп нашарлап қалған денсаулығын түзей бастайды.

Орманда ханзадамен бірге өздерінің денелерін қинаған бес тақуа ханзада оны шыдай алмады деп шешіп, оны тастап басқа жерге кетеді.

Ханзада жалғыз қалады. Ол ағаштың көлеңкесіне отырып, өлімге де дайын тұрып, медитацияға ене бастайды. Ол іштей шешімге келеді: “Мейлі қаным кеуіп қалсын. Мейлі етім шіріп кетсін. Мейлі сүйектерім үгітіліп кетсін, бірақ мен орнымнан қозғалмаймын.”

Оның жан дүниесінде ауыр және шымырқанған күрес басталады. Жанын тынышсыз және күпті ой-

лар тырмалап қара көлеңкелер түнеріп, бір жексұрын елестер екіншісімен ауысып жатады. Мұның бәрі ібілістің жасаған істері еді. Олармен күресе отырып, ол барлық жерде тас-талқанын шығарумен болады. Бұл күрес өмір үшін емес, өлім үшін болғандай: қан төгілді, тірі ет таланды, сүйектер қышырлады.

Бірақ, бұл күрес тоқтағанда, аспанда таңғы жұлдыз шығып, жаңа күннің келгенін хабарлайды, ханзаданың жаны жарқылдап, ол нұрланып, Буддаға айналады. Бұл 8-декабрьдің таңында ханзада 35 жасқа келгенде болған еді.

6. Міне сол кезеңнен бері ханзада Будда, Нұрланған, Шакьямуни немесе Шақья тайпасынан шыққан дана, Құт шалған және басқа аттармен аталады.

Шақьямуни алдымен алты жыл бойы өз денесін қиналудан өткізген бес тақуа өмір сүрген Варанасидегі Мригадавуға барып, оларды сеніміне кіргізеді. Олар басында одан қашқалақтайды, бірақ оның айтқан уағыздарын тыңдай келе, сенімдері артып, оның алғашқы шәкірттеріне айналады. Раджагрихеде ол Бимбисара патшаны өз дініне кіргізеді. Шақьямуни оның сарайына орнаған өз ілімін бүкіл елге тарата бастайды.

Шөлдегендер суға, аштар тамаққа ұмтылғандай оған адамдар ағып келе бастайды. Бұл жерде оның ең негізгі шәкірттері Шарипутра мен Маудгальяналармен бірге екі мыңнен аса адам шәкірттік жолға түседі.

Суддходана патша ұлының кәдімгі тұрмыстық өмірін тастағанын қаламаған болатын. Ол ұлының сарайдан кеткеніне қайғыра отырып, ханзаданы бағып өсірген Махапраджапати, ханша Яшодхара және басқа Шакья тайпасының басқа өкілдері болып осы ілімді қабылдайды, оның шәкірттеріне айналады. Онан басқа да көптеген адамдар Шакьямунидің ізбасарларына айналады.

7. 45 жыл өз ілімін уағыздай жүріп Шакьямуни 80 жасқа толады. Раджагрихадан Шривастиге баратын жолда, Вайсалиде ол ауырып қалады, сол жерде үш айдан кейін Нирванаға өтетінін алдын ала ескертеді. Өзінің уағыздау саяхатын жалғастыра отырып Шакьямуни Паваға жетеді. Ол жерде Чунда деген ұстаның берген тамағынан ауыз тигеннен кейін нашарлай бастағанын сезеді. Бірақ ол ауыруға, бүкіл денесіндегі әлсіздікке қарамай одан әрі Кусинагараға қарай аттанып кетеді.

Кусинагара қаласының шетіндегі ормандағы екі биік ағаштың ортасына, жерге жата кетеді. Жерде жатып алып та, ол өз шәкірттеріне дәріс беруін жалғастырады. Сөйтіп, өзінің ұлы уағыздаушы

Будда Шакьямуни

Буддалық миссиясын бітіріп, тыныш қана Нирвана әлеміне өтеді.

8. Шакьямуни Нирванаға өтіп кеткенде Кусинагара қаласының тұрғындары терең қайғыға батады. Будданың сүйікті оқушысы Ананданың бұйрығы бойынша, олар өз ұстаздарының денесін отқа береді.

Аджатасатру патша мен 7 үнді патшасы Шакьямунидің күлінен “тәбәрік” беруді сұрайды, бірақ Кусинагара тұрғындары бермей қояды, содан соғыс басталады. Дегенменде Дрона деген ғұламаның кеңесі бойынша дененің “қалдықтары” сегіз мемлекетке бөлінеді. Шакьямунидің денесінен қалған “тәбәрік” басқа да мемлекеттер мен адамдарға титеді. Олар осы қасиетті “қалдықтарды” қастерлеп сақтай бастайды. Оларды сақтау үшін 10 буддалық пагода салынады.

2. СОҒҒЫ УАҒЫЗ

1. Кусинагара қаласының шетіндегі орманда Шакьямуни өзінің соңғы уағыздарын оқыған болатын.

Ол өз шәкірттеріне қарап тұрып, былай дейді: “Өздерің басқаларға нұр бола біліндер! Өздерің өздеріңе тірек болып, басқа ешкімге үміт артпаңыздар! Менің ілімім сендерге нұр және тірек болсын! Басқа ілімдерге арқа сүйемендер!

Өздеріңнің кір денелеріңе қарап, оның былғаныш, лас екенін білiндер, жақсы киімді қаламандар! Білiндер - рахаттану да, азап тарту да қиналудың себептері болып келеді, рақат-ләззатқа берілмеңдер. Өз жан дүниеніңе қарап, онда өзіңнің “Менің” жоқ екенін білiндер, өз сезімдеріңде адаспандар! Егер мен бұл дүниеден кеткеннен кейін де, осы ілімнен шеттемей, оны берік ұстасандар, онда менің шынайы шәкірттерім боласыздар.

2. Әр дайым менің осы кезге дейін сіздерге барлық айтқандарымды, уағыздағандарымды есте сақтап, ол жөнінде ойланыңдар, олардың мәнісіне түсініп, ешқашанда олардан бас тартпаңыздар. Егер сендер менің іліміме сеніммен қарасандар, онда бақытты боласыздар.

Менің ілімімдегі ең бастысы - бұл өз жан дүниенді игере білу. Өз қалауыңды тізгіндеп, өзіңді жеңе білу керек. Өзіңді дұрыс алып жүріп, жан дүниенді таза ұстап, өз сөзіңе тұрақты болу керек. Қалауды тоқтатып, ашу-ызаны ұмытып, жамандықтан алыс болып, өмірдің жалған дүние екенін ұмытпау керек.

Егер жүрегіңе жамандық пен қалау кіріп алса, оларды жеңе білу керек. Жүрекке бағынбай, өз жүрегіңнің қожайыны болуың керек.

Жүрек адамды Будда да, хайуан да қылады. Адам адасып әезіл де болады, нұрланып - Буддаға да айналады. Жан дүниені таза болып, тура жолдан таймаңыздар.

3. Менің ілімімді жетекшілікке алып, бірлік пен ынтымақтастықта өмір сүріңіздер, бір-біріңізді құрметтеңіздер, және өз ара таласпаңыздар. Сүт пен судай сіңісіп кетіндер, су майды итергендей болмаңдар.

Менің ілімімді бірге оқыңдар, бірге өздерінді жетілдіріңдер, бір-біріңе көмектесіндер, тура жолдың қуанышын бөлісіндер. Арзымайтын нәрсеге аландамандар, пайдасыз нәрсеге бекер уақытты құртпаңдар, нұрлану гүлін үзіп, тура жолдың жемісін жинаңдар.

Сіздерге беріп отырған бұл ілімді мен нұрлану арқылы алғанмын. Сіздер оны берік ұстап, барлық жерде оның ізімен жүрулеріңіз керек.

Менің ілімімді қолдамаған, менің жанымда тұрса да мені көрмейді. Ал кім бұл ілімнің жолына түссе, ол мен қаншалықты алыста болса да үнемі менімен бірге болады.

4. Шәкірттерім менің, өмірім таусылып келеді. Сендермен қоштасатын уақыт жақындап қалды.

Бірақ қайғырмаңыздар. Өмір өтпелі, туылғандардың ішінде өлмей қалғаны жоқ. Мен өлгенімнен кейін менің денем ескі арбадай шіриді. Бұл адамзат тіршілігінің опасыз екендігінің артық дәлелі болады.

Қайғырмаңыздар. Тұрақты еш нәрсенің болмайтындығын түсініңіздер және адам өмірінің мәніне андап көрініңдер. Өзгеріп тұратындардың өзгермесін қаламаңыздар. Бұл іске аспайтын нәрсе.

Тұрмыс құмарлықтарының өзезілдері сіздерді әрбір минутта қиратуға даяр, сіздің қырағылығыңыздың босаңсыған кезін күтеді. Егерде сіздің бөлмеңізге улы жылан кіріп алса, оны өз бөлмеңізден қуып шығармай, сіз тыныш ұйқтай алмайсыз.

Тұрмыс құмарлықтарының өзезілін қуу керек. Тұрмыстық құмардың жыланын айдап шығу керек. Сізге жан дүниеніңізді қырағылықпен қорғау керек.

5. Шәкірттерім менің, менің күнім бітті. Бірақ ұмытпаңыздар, бұл менің денемнің ғана өлімі екенін. Адам өз денесін ата-анасынан алады және оны тамақпен ауқаттандырып отырады, сондықтан ол ауыруларға ұшырайды, жараланады және ақыр аяғында оның тағдыры - бұзылу.

Будданың мәні денесінде емес, ол нұрлануында. Дене бүлінеді, бірақ нұрлану шындықта және Дхарманың ісінде мәңгі өмір сүреді. Мені, денемді көріп тұрған емес, менің ілімімді танып-білген көреді.

Менің өлімімнен кейін, сіздердің ұстаздарың Дхарма болады, сіздерге қалдырарым да сол. Сіздер оны сақтап, соларыңмен маған қызмет еткен боласыңдар.

Шәкірттерім, өз өмірімнің 45 жылында нені айту керек болса, соның бәрін айттым, не жасау керек болса, соның бәрін жасадым. Менде сіздерге басқа айтар сырым жоқ. Менің ішімде де, сыртымда да жоқ. Мен не айту керек болса, соның бәрін айттым.

Шәкірттерім менің, өмірімнің соңы келді. Мен Нирванаға өтем. Бұл менің ақырқы сөзім.”

II ТАРАУ

МӘҢГІЛІК БУДДА

1. БУДДАНЫҢ ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҒЫ МЕН СЕРТТЕРІ

1. Будданың рухы - бұл ең жоғарғы қайырымдылық және ең жоғарғы аяушылық. Ең жоғарғы қайырымдылық - бұл Будданың қалайда барлық адамдарды сақтап қалу қалауынан туындайды. Ең жоғарғы аяушылық - Бұл Будданың адамдарменен бірге ауырып, олармен бірге қиналуы.

Нәрестесін сүйген анадай Будданың рухы адамды бір минутта қалдырмайды, оны қорғайды, бағады және қауіпті минуттарда оны құтқарады. Будда ешқашанда адамды тастамайды. Ол үшін адамдардың қиналысы - Оның жеке қиналысы, адамдардың қуанышы - Оның жеке қуанышы.

Будданың ең жоғарғы аяушылығы адамдарға арналған. Олар ең жоғарғы аяушылықты сезе бастағаннан кейін оған сене бастайды. Сенім нұрлануға қарай жетелейді. Бұл ананың өз нәрестесіне деген махаббаты арқылы ана екенін түсіне бастағаны сияқты. Ана мейірімін сезінген бала өзін жақсы сезінеді, жылылық пен ыңғайлылықты байқайды.

Бірақ адамдар Будданың бұл рухын түсінбейді. Сондықтан олар тұрмыс құмарлықтарының тұтқынына түседі, азап тартады, адасады және қиналады. Жаман істердің зілдей болған ауырлығынан олар адасудың бір тауынан екіншісіне өтумен болады.

2. Будданың қайырымдылығы мен аяушылығы бұл дүниедегі өмірмен шектелмейді. Олар мәңгілік және өзінің шегін білмейді. Олар о бастан болған, тіптен, сонау адамдар бұл дүниеде туылып, өліп, адасып, қиналып жүргенге дейін.

Будда адамдар алдында әр дайым, оларға танымал, жақын кейіпте көрінеді және оларды құтқару үшін мүмкін болғанның бәрін жасайды.

Будда Шакья тайпасының ханзадасы болып дүниеге келіп, патша сарайын тастап, өз денесін қиналулардан өткізіп, нұрланып, халықты оқытып, бұл дүниеден өтеді. Сонысымен адамдарға өлімнің мәнін көрсетеді.

Адамдардың адасуының аяғы жоқ және Будданың ісінің де аяғы жоқ. Адамдардың күнәларының шегі жоқ, Будданың қайырымдылығының және аяушылығының шегі жоқ.

Сондықтан Будда нұрлану жолына түсіп, өзінің ұлы төрт сертін береді. Бірінші серт - барлық адамдарды сақтап қалу. Екінші серт - барлық адасушылықты жою. Үшінші серт - балық ілімдерді зерттеп оқу. Төртінші серт - нұрлануға жету. Осы төрт сертті беріп, Будда өзінің нұрлану бағытталған жолын бастаған. Өз жолының басында оның төрт сертті беруі Будданың жаны адамдарға деген ең Жоғарғы мейірімділік пен ең Жоғарғы аяушылық екенін білдіреді, оларды құтқару жолын тандағанын білдіреді.

3. Өзінің жетілуі үшін Будда алдымен тіршілік иелерін өлтіру күнәсінан арылып, адамдарға ұзақ өмір сүруін қалайды.

Будда ұрлық күнәсінан арылып, адамдарға не қаласа соған жетуін қалаған. Будда нәпсінің азғыруынан босап, адамдардың басқаларға жамандық ойламауын, шөлдеу мен аштықты білмегенін қалады.

Өзінің жетілуі үшін Будда өтіріктен арылып, тек шындықты ғана айтатын адамға жан тыныштығын тіледі.

Екі тілділіктен босап, Будда адамдардың бір-бірімен бейбітшілік пен ынтымақтастықта өмір сүріп, бірлесіп тура жолды іздеуін тіледі.

Кесір сөздерден босанып, Будда адамдардың жан дүниесінде тыныштық арнап, мазасыздануды білмеуін тіледі.

Мылжындап сөйлеу кемшілігінен босап, Ол адамдардың бір-біріне сезімтал және ықыласты болуын тіледі.

Өзінің жетілуі үшін Будда сараңдықтан құтылып, адамдарда да сараңдық болмауын қалады.

Жек көрушіліктен босанып, адамдардың бір-біріне қайырымды, бауырлас болуын қалаған.

Ақылсыздықтан арылып, Будда адамдардың себептілік байланыс заңын ескермей адасып жүрмеуін қалаған.

Міне сөйтіп, Будданың қайырымдылығы мен аяушылығы барлық адамдарға арналған. Будда жұрттың бәріне бақыт тілейді. Будда - әке мен анадай өз балаларын сүйеді және олардың адасу теңізін сәтті жүзіп өтуін қалайды.

2. ҚҰТҚАРЫЛУ ЖӘНЕ БУДДАНЫҢ ЖӘРДЕМГЕ СОЗҒАН ҚОЛЫ

1. Нұрланудың жиегінде тұрған Будда үнін адасу теңізінде батып бара жатқан адамдар ұқпайды. Сондықтан ол өзі адасу теңізіне түсіп адамдарға жәрдем қолын созды.

Бір аңызда айтылғандай бір бай адам өмір сүрген екен. Бір жолы оның үйі өртеніп кетіпті. Ол кездейсоқ бір іске бола сыртқа шығып, қайтып келсе алауланған жалынға оранған үйін көреді. Бай адам жалындаған үйдің ішінде ойнап жатқан балаларын шақырады, бірақ олар өртті байқамай ойнай береді. Әкесі балаларына: “Балалар, қашыңдар!”- деп айқайлайды. Бірақ балалар оны естімейді.

Сонда тынышсызданған әке: “Балалар! Менде әдемі ойыншықтар бар. Келіп соны алыңдар,”- деп айқайлайды. Ойыншықтар туралы естіген балалар өртеніп жатқан үйден көшеге ытқып шығып, аман қалған екен.

Біздің өміріміз өртенген үйге ұқсайды. Бірақ адамдар үйдің жалынға оранғанын байқамайды, өмірін тәуекелге салып, сонда өмірін жалғастыра береді. Сондықтан Будда ең Жоғарғы аяушылықпен адамдарды сақтап қалу үшін бәрін жасайды.

2. Басқа бір аңызда былай делінген. Ертеректе бір бай адамның жалғыз ұлы ата-анасының үйін тастап дүние кезіп кетеді, бірақ ол қырсыққа ұшырап, жарлыланып, қайыршы болып қалады.

Әкесі үйін тастап, ел аралап кеткен ұлын іздеуге шығады. Ол оны барлық жерден іздейді, бірақ таба алмайды.

Арада ондаған жылдар өтеді. Әбден тақыр кедейге айналған ұлы кездейсоқ бай әкесі тұратын қалаға келеді.

Өз ұлын таныған әкесі қуаныштан секіре бастайды. Оны алып келуге қызметкерлерін жібереді. Бірақ ұлы сенбейді. Алданып қалудан секемденіп, ол әкесіне бармайды.

Сонда әкесі қайтадан қызметкерлерін жіберіп, ол арқылы ұлына жақсы ақы төлейтін қызмет ұсынады. Бұл айланың торына түскен ұлы әкесінің үйінде қызметкерлердің бірі болуға келісіп, жұмыс істей бастайды.

Бай әке, әкесінің үйінде жұмыс істеп жатқанына күмән сақтамаған ұлына, ең маңызды істерді тапсырып, ақырында қазынасының кілтін қолына береді. Бірақ ұлы сонда да әкесінің қолында істеп жатқанын байқамайды.

Ұлының соншалық момын және енбекқор болғанына әкесі қатты қуанады. Көрер көзі азайып бара жатқанын байқап, ол барлық туғандарын, жақындарын және таныстарын шақырып, оларға

былай дейді: “Бұл менің ұлым. Ұлымды көптен бері іздеп жүргенмін. Мұнан кейін менің бүкіл байлығымның егесі болады.”

Бұған таң қалған ұлы былай дейді: “Мен тек ғана әкемді тапқан жоқпын, күтпеген жерден мына барлық байлықтың да егесі болдым.”

Аңыздағы бай адам - бұл Будда, ал адасқан ұл - адамдар. Будданың қайырымдылығы мен аяушылығы - әкесінің жалғыз баласына деген махаббатындай, жер бетіндегі барлық адамдарға бағышталған. Будда әр адамды өз ұлындай көріп оқытады, оған нұрлану қазынасын беріп, оны бай етеді.

3. Барлық адамдарды өз ұлындай сүйетін Будданың ең Жоғарғы аяушылығы бәріне бірдей, бірақ адамдардың мінездері ұқсас болмағандай әрбір адамды құтқарып қалу өлшемі де бірдей емес. Бұл барлық шөптер мен ағаштарға жауған жаңбырға ұқсайды, бірақ шөптер мен ағаштар бірдей су іше алмағандай.

4. Ата-анаға балалары қанша болса да, бәрі бірдей қымбат. Бірақ олардың ішінде біреуі ауырып қалса, оны басқаларынан көбірек жақсы көреді.

Будданың ең Жоғарғы аяушылығы да барлық адамдарға бірдей, бірақ ол көбірек сүюі мен қамқорлығын ең ауыр күнәға батқандарға немесе

өзінің ақылсыз істеріне қиналып жүргендерге бағыштайды.

Шығыстан шығып қараңғылықты тарқатып, бәрін өсіруші күн сияқты Будда да адамдар арасына келіп, жамандықты талқандап, жақсылықты әлдилеп, ақыл нұрын шашып, надандықтың түнегін қуалап, адамдарды нұрлануға алып барады.

Будда - сүйетін әке және аяғыш ана. Будда қайырымдылықпен және аяушылықпен жер бетіндегі барлық адамдардың игілігі үшін қызмет етеді. Будданың қайырымдылығы мен аяушылығынсыз адамдар құтқарыла алмайды. Барлығы Будданың балаларындай оның құтқару үшін ұсынған қолына тағзым етуі керек.

3. МӘҢГІЛІК БУДДА

1. Адамдар ойлайды, Будда ханзада болып дүниеге келді, патша сарайын тастап кетті, тақуа болды, одан кейін нұрланды, бірақ шын мәнінде Будда дүниеде мәңгі болған, оның басталуы да, аяғы да жоқ.

Мәңгі өмір сүруші будда әрбір адамды жақсы біледі және адамдарды мүмкін болған құралдармен құтқарады.

Будда уағыздаған мөңгі Дхармада өтірік жоқ. Будда бұл дүниедегі барлық нәрселердің қандай екенін біледі және соған адамдарды үйретеді.

Дүниеде барлық нәрсе қандай болса, дәл өзіндей қылып танып-білу қиын. Өйткені, дүниеде дұрыс көрінген нәрсе дұрыс емес, ал дұрыс еместей көрінген нәрсе дұрыс болып шығады. Ақылсыз адамдар бұл дүниені түсіне алмайды.

Тек қана Будда қандай болса, сондай күйінде түсіне алады. Сондықтан ол бұл дұрыс, бұл дұрыс емес деп айтпайды. Ол бұл жақсы, бұл жаман деп те айтпайды, ол ақиқатта қандай болса дәл сондай қылып айтады.

“Барлық адамдар өзінің мінезіне лайықты, ісімен және сенімімен жақсылықтар жасауы тиіс,”- дейді Будда.

2. Будда сөзімен ғана емес, ісімен да оқытады. Будда өмірінің басы мен аяғы болмаса да, ол өздерінің құмарлықтарымен өмір сүретін адамдардың көзін ашу үшін өледі және өз өлімімен адам өмірінің өліммен аяқталатыны көрсетеді.

Міне бізде көп балалары бар емші бар. Бір жолы ол көршілес мемлекетке сапар шегеді. Ол жоқ кезде балалары у ішіп, өздерін жаман сезіне бастайды.

Саяхаттан келген емші қорқып кетіп, балаларына дәрі береді.

Шектен шығып, бұзыла қоймаған балалары дәрі ішіп тәуір болып кетеді. Ал бұзыла бастаған балалары дәріні ішпей қояды.

Балаларын емдеп алу үшін емші-әке әр түрлі ақылдар ойлай бастайды. Ол өз балаларына: “Маған алысқа, ұзақ мезгілге саяхатқа шығу керек. Мен енді қартайып қалдым, қашан өлерімді білмеймін. Егерде менің өлімім жөнінде хабар алсаңдар, онда мен қалдырған дәріні ішіп тәуір болып кетіндер,”- дейді. Сөйтіп ол ұзақ саяхатқа шығып кетеді. Жолда ол қызметкерлерін үйге жіберіп, балаларына өз өлімі жөнінде хабар айттырады.

Мұндай хабарды естіп, балалар терең қайғыға батады. “Біздің әкеміз өліп қалды. Енді бізді ешкім қорғамайды,”- деп жылайды олар. Қайғы үстінде әкелерінің сөздері естеріне түсіп, қалдырып кеткен дәріні ішіп сауығып кетеді.

Емші-әкені өтірік айтқаны үшін кінәлауға бола ма? Будда дәл осы емші сияқты. Өз қалауларының арқасында соқыр болған адамдарды құтқару үшін бұл дүниеде туу мен өлу бар екенін Ол адамдарға көрсетеді.

III ТАРАУ

БУДДАНЫҢ ОБРАЗДАРЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ИГІЛІКТІ ІСТЕРІ

1. БУДДАНЫҢ ҮШ ОБРАЗЫ

1. Будданы образ бен формадан іздеу керек емес. Образ бен форма - бұл нағыз Будда емес. Нағыз Будда - нұрланудан басқа нәрсе емес. Кім нұрлануға жетсе, ол нағыз Будданы көреді.

Егер біреу Будданы көрдім десе, ол білімсіз адамның көзінің жаңылысуы. Будданың нақты образы ешкімге көрінбейді. Ешқандай бояумен Будданың суретін салу мүмкін емес. Ешқандай сөздермен Будданың образын суреттеп жазу мүмкін емес.

Образы бар нәрселер будда емес. Будданың образы жоқ. Сонымен қатар Будда әр түрлі керемет әсем образдар түрінде көрініс береді.

Будданың образдары және Оның игілікті істері

Егер кімде-кім қандай формада екеніне қарамай Будданы анық көрсе, бұл демек, оның Будданы көру жөніндегі қабілетке ие болғаны.

2. Будданың денесі - бұл нұрланудың өзі, бұзылуды білмейтін, мәңгіге жаралған нәрсе. Бұл азықтың арқасында тіршілік ететін дене емес, бүкіл тұрпаты ақылдан тұрған мәңгі дене. Ол қорқыныш пен кеселді білмейді. Ол мәңгілік және өзгермейтін.

Сондықтан Будда ешқашан бұзылмайды. Нұрлану дүниеден жоғалмай Будда да жоғалмайды. Нұрлану ақылдың нұры түрінде көрініс береді және Будда әлемін қалыптастырады.

Осы ақиқатты танып, білген Будданың ұлы немесе қызына айналады, Буддадан ілімін алады, оның жолына түсіп, келесі ұрпаққа мұрас болып қалдырады. Будданың күшінен керемет нәрсе жоқ.

3. Будданың үш денесі бар. Олардың бірі Дхармакая немесе Будданың нақ мәні. Екінші - Самбхокая немесе Будда мүмкіндігі. Және үшінші - Нирманакая немесе Будданың көріну формасы.

Дхармакая - бұл Дхарманың өзі. Ал Дхарманың өзі, ақиқатты танып-білуге әрекеттенген адам үшін ақиқат пен ақылдың қосылуынан басқа нәрсе емес.

Дхарма - бұл Будданың өзі. Будданың түсі де жоқ, формасы да жоқ. Түсі мен формасы болмағандықтан Ол еш жақтан келмейді, еш жаққа кетпейді. Ал енді еш жақтан келмейтін, еш жаққа кетпейтін болғандықтан Ол болмайтын жер жоқ. Ол шексіз аспан сияқты бәрінің және барлық нәрсенің үстінде жайылып жатады.

Будда адамдардың Ол туралы ойланып, бар дегендігінен ғана бар емес. Ол жөнінде адамдар ұмытып кеткендіктен жоғалмайды. Ол адамдар қуанып жатқанда келмейді және адамдар жалқауланып жатқанда кетпейді. Адамдар не ойласа да, нені сезінсе де Будда бәрін де және барлық жерде бар, өмір сүреді.

Будданың денесі барлық дүниелерді толтырып тұрады, Ол жөнінде адамдар не ойлағанына қарамай мәңгілік.

4. Самбхогакая - бұл формасы жоқ Дхармакая Будданың көрінісі. Қиналған адамдарды құтқару үшін Ол адамдардың алдында қандай бір кейіпте көрінбесін Ол адамдар үшін дұға оқиды, денесін сынақтан өткізеді, өз атын атайды және адамдарды құтқаруға жол бастайды.

Бұл Будданың мәні ең Жоғарғы аяушылық. Ол адамдарды мүмкін болған құралдармен құтқарады. Ол бәрін жұтып кететін жалындай тұрмыстық құмарлықтардың отынын күйдіріп жібереді. Ол шаңды сыпырып кеткен желдей адасу шаңын айдап кетеді.

Нирманакая - бұл Будда. Адамдарды құтқару үшін өз алдындағы адамдардың қандай екендігіне қарап әр түрлі кейіпте көрініс береді. Ол бұл дүниеде туылады, кәдуілгі тіршіліктен кетеді және нұрлануға жетеді. Ол мүмкін болған тәсілдермен барлық адамдарды тура жолға бағыттайды, ауыру мен өлімді көрсетіп оларды ескертеді.

Будданың о бастан бір денесі бар - ол Дхармакая. Бірақ адамдар әр түрлі мінезге ие болғандықтан, Ол олардың алдында әр түрлі кейіпте көрінеді. Будданы іздеушілер өздерінің жан дүниесіне, іс-қимылына, қабілеттеріне байланысты Будданың әр түрлі образдарын көрсе де Будда олардың бәріне бір ғана ақиқатты үйретеді. Негізінен Будданың денесі үш түрлі денеге бөлінсе де, бұл бір ғана мақсатқа жету үшін жасалады. Бұл мақсат - адамдарды құтқару.

Будданың шексіз және мәңгілік денесі барлық әлемдерде, барлық жерде болса да, бұл дене - Будда емес, өйткені Будданың денесі жоқ. Будданың денесі - нұрлану, ол өзімен бұл дүниені толтырады.

Ақиқатқа жеткен адамдардың алдында Будда сөзсіз шығып көрінеді.

2. БУДДАНЫҢ КӨРІНУІ

1. Будда бұл дүниеде сирек көрінеді. Қазіргі кезде Будда бұл дүниеде нұрлануға жетіп, Дхарманы уағыздауда, күмәндану торларын үзуде, құмарлықтың тамырларын жұлып, жамандықтың қайнар көзін бітеуде. Ол бұл дүниеде еш тосқауылсыз, еркін жүреді. Будданы сүю мен құрметтеуден артық жақсылық жоқ.

Будда бұл дүниеге Дхарманы айту және адамдарға шынайы бақыт беру үшін келді. Өйткені Будда қиналған адамдарды тастап кете алмайды, Ол бұл дүниеге қиналуға толы болғандықтан келеді.

Ақиқат жоқ дүниеде әділетсіздік билейді, адамдар қалауларына батып, денелік және адамгершілік жағынан бұзылып жатады. Өмір бұл жерде қысқа, Дхарманы уағыздау өте. Адамдарға деген ең жоғарғы аяушылығынан ғана Будда бұл қиыншылықтарды жеңе алады.

2. Будда әрбір адам үшін бұл дүниедегі ең жақсы дос. Егер Ол тұрмыс құмарлығының ауыр жүгінен

Будданың образдары және Оның игілікті істері

қиналған адамды көрсе, онда Ол оның ауыртпалықтарын өзінің иығына алады.

Будда бұл дүниедегі шын ұстаз. Егер Ол адасудан қиналып жүрген ақылсыз адамды көрсе, Ол ақылдың жарығымен оның көз алдындағы қараңғылықты таратады.

Кішкентай бұзау өз анасының қасынан кетпегендей Будданың ілімін біліп қалған адам да Одан кетпейді. Өйткені Оның ілімін тыңдау әрдайым қуаныш әкеледі.

3. Ай көрінбей қалғанда адамдар ай батты дейді. Ал ай көрінгенде адамдар ай шықты дейді. Бірақ ай барлық уақытта аспанда - Ол шықпайды да, батпайды да. Будда да сол сияқты мәңгі жасайды, Ол туылмайды және өлмейді. Ол адамдардың шындыққа көзін ашу үшін ғана туылып, өледі.

Адамдар ай толды, ай кеміді дейді, бірақ әрдайым толық, ол толмайды да, кемімейді де. Будда да сондай. Будда мәңгілік жасайды. Ол туылмайды және өлмейді. Ол адамдарға ғана туылып, өлгендей болып көрінеді.

Ай бәріне және бәрінің үстінен көрінеді. Қаланың үстінен де, ауылдың үстінен де, таулардың

үстінен де, өзендердің үстінен де, көлде де, құмырада да, жапырақтың ұшындағы шық тамшысынан да көрінеді. Айлы түнде келе жатқан адамға ай әрдайым еріп жүреді. Айдың өзі өзгермейді, бірақ оны қандай адам қарағанына байланысты ол басқаша болып көрінеді. Будда да сондай. Ол әрдайым адамдардың артынан жүріп отырады және олардың алдында әр түрлі кейіпте шығады. Бірақ Будда мәңгілік жасайды. Ол өзгеріссіз.

4. Будда бұл әлемге еш себепсіз келіп, бұл дүниеден себепсіз кетпейді. Адамдарды құтқаруға жағдайлар туған кезде ол бұл дүниеде көрінеді. Ал бұл жағдайлар өтіп кеткен соң Ол бұл әлемнен кетеді.

Будда өзінің көріністерінде туылып, өлсе де, шын мәнінде ол туылмайды да, өлмейді де. Бұл ақиқатты түсіне білу керек, таңғалып, қайғырмау керек, Будданың туу мен өлімін, қоршаған ортаның тынбайтын өзгерістерін көріп, нұрлану мен ең жоғарғы ақылға жету керек.

Будданың денесі жоқ, бұл нұрланудың жүзеге асуы. Дене-бұл ыдыс қана. Егер ыдысқа нұрлануды салсаңыз - онда ол Будда болады. Кім денені Будда деп есептесе және оның дене өліміне қайғырса, ол шын Будданы көре алмайды. Шындығында бәрлық нәрселер өзінің мәні тұрғысынан алғанда бос және бір-бірінен еш қандай айырмасы жоқ. Олар пайда

Будданың образдары және Оның игілікті істері

болу мен жоғалуға, келу мен кетуге, жақсылық пен жамандыққа қарамай өмір сүреді.

Барлық осындай айырып, бөлулер адамдардың алдын-ала қалыптасқан теріс көзқарастарынан шығады. Будданың образы бойынша да сондай жағдай шын Будда еш қашанда пайда болмайды және жоқ болып кетпейді.

3. БУДДАНЫҢ ЖАҚСЫ ҚАСИЕТТЕРІ

1. Барлығы үшін Будда бес жақсы қасиеттерімен құрметке ие: ең жақсы жүріс-тұрысымен; ерекше үздік көзқарастарымен; ерекше үздік ақылымен; уағыздаудағы ерекше үздік қабілеттерімен және адамдарды тура жолға салудағы ең ерекше үздік қабілеттерімен.

Одан басқа Будда сегіз басқа қабілеттерге ие. Біріншіден, ол адамға бақыт пен игілікті тарту етеді. Екіншіден, Будданың ілімі бұл дүниеде пайда әкеледі. Үшіншіден, ол жақсылық пен жамандық, шындық пен өтірік жөнінде дұрыс айтады. Төртіншіден, ол тура жолды көрсетіп адамдарды нұрлануға жетелейді. Бесіншіден, ол бәрін бір жолмен алып барады. Алтыншыдан, төкаппарлық пен менменсушілік Буддаға жат. Жетіншіден, ол сөзінде тұрады және не деп айтса сондай іс жасайды.

Сегізіншіден, сонымен Ол өзінің берген серттері мен анттарын сөзсіз орындайды.

Медитация арқылы Будда тыныштық күйіне жетіп, бәріне мейірімі мен аяушылығын білдіреді. Ол толық құмарсыздыққа жетіп, жан дүниесіндегі барлық жамандықтан арылып, тек қана таза жан бар адам жететін бақытқа жетеді.

2. Будда барлық адамдардың әкесі мен анасы. Баланың 16 айлығына дейін онымен нәрестенің тілінде сөйлесетін ата-анасы сияқты, содан кейін ғана үлкендердің тілінде сөйлеуге үйрете бастағандай Будда да өзінің ілімін адамдардың тілімен уағыздайды. Адамдардың алдында олар тани алатын бейнеде көрініп, Ол адамдарды тыныштықтағы ганибет әлемге алып барады.

Будда өз ілімін бір тілде уағыздайды, ал адамдар өзінше түсінеді және Будда тек оған қарап тұр деп ойлайды.

Будданың жан дүниесі адасушылар үшін қол жетпес нәрсе, оны сөзбен жеткізу мүмкін емес, тек аңыздармен ғана түсіндіруге болады.

Ганганың суын тасбақалар мен балықтар, жылқылар, пілдер және басқа хайуандар үнемі лайласа да, ол әр дайым таза. Будда да сондай. Басқа

Будданың образдары және Оның игілікті істері

дінге сенген қаншалықты балық пен тасбақалар суда жүзіп, оның тынышын алса да, Будданың Дхармасы бұрынғыдай таза және сенімді болып қала береді.

3. Будданың ақылы барлық ақиқатты біледі. Будда шектен шықпайды және орта жолды таңдайды. Барлық тілдер мен жазулардан жоғары тұрғандықтан Ол барлық адамдардың ойын оқиды және бір сәтте өзінің ақылымен бүкіл дүниені қоршап алады.

Шексіз теңізде барлық жұлдыздар шағылысқандай, Будданың ақыл теңізінде барлық адамдардың ниеті мен ойы шағылысып тұрады. Сондықтан Будданы бәрін білуші деп атайды.

Будданың ақылы адамдардың құрғап қалған жан дүниесін суғарады, оларға жарық береді, өмірдің мәнісі неде екеніне үйретеді, гүлдену мен күйреудің, себеп пен нәтижелердің ақиқатына көзді ашады.

Будданың ақылымен ғана адамдар бұл дүниені танып біледі.

4. Будда адамдар алдында Будданың образында ғана көрінбейді. Кейде Ол ібілістің бейнесінде, кейде-әйел бейнесінде, кейде құдай кейпінде, патша министрдің кейпінде келеді, Ол жезөкшелер мен құмарпаздар үйіне де келеді.

Жұқпалы ауру күшейгенде Будда емшіге айналады, бәріне дәрі үлестіріп, өз ілімін уағыздайды. Соғыс басталғанда адамдар қырсықтан аулақ болу үшін ол тура ілімді уағыздайды. Ол тек қана бір көзқарасты ұстанатын адамға дүниеде еш нәрсе тұрақты емес екеніне үйретеді. Кім өркөкіректік пен өзімшілдік құрсағында болса оны ол қарапайымдылық пен өз өмірін басқалар үшін қия білуге үйретеді. Тұрмыстық құмарлықтың ләззатына батып жүргендерге дүниенің бақытсыздары мен апаттарын көрсетеді.

Өмірдің кезеңдерінде көрініс беретін Будданың барлық әрекеттері Дхармакаядан (Будданың абсолютты табиғаты) шығады.

5. Өртеніп жатқан үйдегідей бұл дүниедегі өмір тыныштықта емес. Адамдар қараңғылық түнегінде өмір сүреді, олар ашуланады, қызғанады, бір-біріне ренжиді, тұрмыстық құмарлықтар олардың өмірін бүлдіреді. Нәрестеге анасы қалай керек болғандай, адамдарға Будданың қайырымдылығы мен аяушылығы керек.

Будда әулиелердің ішіндегі әулие. Ол бұл дүниенің әкесі. Сондықтан барлық адамдар - Оның балалары. Олар тек рақат алуды іздейді және апатты

алдын ала білу ақылына ие емес. Бұл дүние қиналуға толы, онда унемі кәріліктің, дiмкестiктің және әлiмнiң оты жалындап тұрады.

Будда болса адасудың жалыны қаптаған дүниеден сырттағы тыныш орманда тұрып, былай деді: “Бұл менің әлемім. Онда өмір сүріп жатқандар менің балаларым. Оларды шексіз қиналудан мен ғана құтқара аламын.”

Будда шынымен Дхарманың ұлы патшасы, ол өз ілімін қалағанындай уағыздайды. Будда бұл дүниеге адамдарды мейірімділікке бөлеп, бақыт беру үшін келген. Адамдарды құтқару үшін Ол Дхарманы үйретеді. Бірақ адамдар құмарлыққа берілгендіктен Оны ұқпайды және оған көңіл бөлмейді.

Бірақ бұл ілімді ұғып, қуанған адамдар жаңа әлемге көшеді, ол жерден олар адасу әлеміне қайырыла келмейді. Будда айтқандай: “Менің ілімімді сенгендер ғана қабыл ала алады. Буддаға құрғақ ақылмен емес, шынайы сеніммен жетуге болады.” Сондықтан Будданың іліміне құлақ салып, оның жолын берік ұстану керек.